

VERGİCİNİN DÜNYASI

CIHAT ÇETİNKAYA

Eşel mobil üzerine

1997 yılı bütçe hazırlıkları basına yansıdığı şekliyle hararetle bir şekilde devam ediyor. Türkiye, bütçesini yaparken öncelikle gider kanadını iyi etüdü etmek zorundadır. Bütçenin gider kanadındaki büyüklükler; personel harcamaları, yatırım harcamaları, cari harcamalar ve borç faiz ödemeleri olarak dört ana başlıkta toplanmaktadır.

En büyük harcama kalemi olan personel giderleri, yıllardır siyasi iktidarların dillerinden düşmemiş olmasına ve bütçelerden aslan payını almasına rağmen, devlet memurlarının, işçilerin ve sözleşmelilerinin aldıkları ücretler hep düşük kalaktadır. Artık klasik hale gelmiş "dar gelirli" tanımı yapılırken memur, işçi, emekli kelimeleri bir çırpıda insanın dudaklarından dökülüyor. Peki o zaman yanlış olan ne? Akla gelen ilk cevap kaynak yetersizliği olmakla beraber, harcamaların iyi planlanmadığı duygusunu da insanda uyandırmakta. Yılbaşından itibaren dolara endeksli (EŞHELL-MOBİL) sistemine geçileceği siyasi iktidar tarafından açıklandı. Yıllardır altı aylık dönemlerde ücret ayarlamaları ve son iki yılda (işletilmesinde sıkıntı çekilen) üçer aylık periyotlardaki ücret zamlarını gerçekleştirilemeyen ve sıkıntıya düşen siyasi iktidarların doların aylık dalgalanmaları karşısında nasıl bir başarı göstereceğini merak etmekteyim. Ücret ayarlamalarını yaparken doğru yanlış istatistikleri, enflasyon rakamlarını kullanan siyasi erkin, kendi elinde olmayan sebeplerle dolardaki aylık dalgalanmaları izahta zorlanacağı şimdiden görülmüyor. Endekslerle oynamak Türkiye'de siyasi iktidarların iç meselesi iken, dünya piyasalarındaki doların dalgalanmasını etkilemek ve oynamak iktidarın gücünü hiç şüphesiz açacaktır. Bu noktadan ele alındığında başlangıçta çalışan kesimin lehine gözükken sistem, bütçe yılının başlangıcından itibaren 12 aylık uygulama döneminde Amerikan dolarındaki dalgalanmaları önceden tahmin edemeyeceği için bütçenin personel harcamalarına ilişkin kalemin büyük sapsular meydana getirecektir. Keşke Türk Lirası değer kazansa da bu dalgalanmalardan yarar doğsa.

Kısacası, yıllık gelir ve gider tahmini olan bütçenin gider kanadındaki en

önemli kalem olan personel harcamalarının daha işin başlangıcında tahmin edilememesi gibi fevkalade bir durumla karşı karşıya kalınacaktır. Uygulamada muhtemelen her ayın 14'ünde hükümet açıklamalarıyla dolardaki yükseliş ilan edilecek; muhasebe müdürlükleri bu rakamlara göre her bir memur için ortalama 11 kalemde oluşan maaş bordrolarını hazırlayacak, bu bordrolara göre ödenek isteyecek ve muhtemelen komediye dönüşecek bu uygulama neticesinde her ayın değişen günlerinde (ama muhakkak ayın 15'inden sonra) memurlar maaşlarını alacaklardır.

Önceki haftalarda kaleme aldığım "Havuz Sistemi ve Program Bütçe" konulu yazımda da, özellikle program dışı uygulamaların ve Havuz Sistemi gerekçe gösterilerek yapılacak harcamaların sisteme zarar vereceğini vurgulamıştım.

Türk Kamu İdaresi Programa Bütçe uygulamasına devam edecek ise personel harcamaları için de programını doğru yapmak zorundadır. Yıllardır Türkiye'nin dış borçları için doların yılbaşı ve yılsonu tahminlerini tutturamayan yönetimlerin yaratacağı büyük bütçe açıkları yine bu ülkenin insanlarına KİT ürünleri zamları olarak düşecek, dar gelirli dediğimiz büyük kitle enflasyonist baskı altında ezilmeye devam edecektir. 1996 yılı başında Amerikan Doları'nın yılsonuna kadar 70 bin TL sınırında kalacağını söyleyenlerin kulakları çınlasın. Bugün dolar 95 bin TL'sini bulmuş, sadece bu haliyle dış borçlar üzerindeki etkisi yüzde 30 elvarında olmuş durumda. Herhalde yılsonunda yüzde 40'ı aşmış olacak. Gelecek yıl buna bir de personel harcamalarından dolayı başlangıçta tahmin edilemeyen bir yük daha binecek.

İster misiniz her ayın 13'ünde Merkez Bankası piyasalara müdahale edip doların aylık yükselişini düşürsün ve ay ortalaması alınmadığı için ücretler sabit maaşa bir yıl talim etsin? Ya da siyasi iktidar yeni bir kararla: "dalgalı kur sisteminden sabit kur sistemine döndük, biz istediğimizde devalüasyon yapacağız, o zaman da ücretlere zam yaparız" derse durum ne olur? Bekleyip göreceğiz ama hiç şüphesiz bedelini ülkece ödeyeceğiz.